

ΤΟ ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ΕΕΕ) ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΚΡΑΙΑΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

της Σούζας Παναρέτου

Η πρόσφατη ετήσια έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για την ελληνική οικονομία επιβεβαίωσε μέσω στοιχείων τις εμπειρικές μας εκτιμήσεις για την εκτεταμένη ζώνη φτώχειας στην χώρα μας.

Κατ' αρχήν, πρέπει να σταθούμε στο πως ορίζεται το όριο φτώχειας. Σύμφωνα με την Γιουροστάτ και τον ΟΟΣΑ η «γραμμή της φτώχειας» είναι εκεί γύρω στο 60% του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Το κατά κεφαλήν εισόδημα στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 14.000 € ετησίως. Άρα το όριο της φτώχειας είναι 8.000 € το χρόνο.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του 2001 για την Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από το όριο φτώχειας είναι 20% (στην Ενωμένη Ευρώπη των 15 είναι 16%). Υψηλότερο ποσοστό είχε κατά το 2001 μόνο η Ιρλανδία (21%) και ίδιο με την Ελλάδα η Πορτογαλία.

Ποιες είναι πιο επισφαλείς ομάδες σύμφωνα με την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος;

Ηλικιωμένοι – συνταξιούχοι, [(το 50% των συνταξιούχων στην χώρα μας βρίσκεται στην κατηγορία των κατώτατων συντάξεων (μέχρι 420 €), το 70% των συνταξιούχων του ΙΚΑ αμείβονται με τις κατώτερες συντάξεις (λιγότερο των 500 €)], άτομα που ζουν σε αγροτικές περιοχές (όπου το ποσοστό φτώχειας είναι υπερδιπλάσιο από τις αστικές), μονογονεϊκές οικογένειες, μέλη οικογενειών με επικεφαλής απασχολούμενο στον αγροτικό τομέα, συνταξιούχο, άνεργο, άτομο χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου.

Την ανησυχητική αυτή εικόνα έρχεται να ενισχύσει η υψηλή ανεργία, η οποία κατά το 2004 διατηρήθηκε στο 10,5% όταν στην Ενωμένη Ευρώπη των 15 ήταν 8%.

Για την ολοκλήρωση της εικόνας, η Ελλάδα έχει υψηλότερο ποσοστό φτώχειας από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεγαλύτερη ανεργία, μεγαλύτερη ανισοκατανομή εισοδήματος και μικρότερη κατά κεφαλήν

αγοραστική δύναμη (κατά το 2004 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης ήταν 24% μικρότερο του μέσου ευρωπαϊκού).

Αν, λοιπόν, το όριο φτώχειας είναι το 60% του κατά κεφαλήν εισοδήματος, η ακραία φτώχεια ορίζεται γύρω στο 25% του κατά κεφαλήν εισοδήματος ήτοι 3500 € ετησίως. Άρα το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 3500 € το χρόνο ή 250 € ανά μήνα X 14.

Πόσους και πόσες άραγε αφορά η θεσμοθέτηση του κατώτατου εγγυημένου εισοδήματος; Μελέτες εκτιμούν, ότι 573.000 πολίτες ή 224.000 νοικοκυριά κινούνται στη ζώνη της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και συνεπώς υπάρχει σοβαρότατη ανάγκη να κατοχυρωθεί με νόμο ένα «δίχτυ ασφαλείας».

Πόσους και πόσες άραγε αφορά η θεσμοθέτηση του κατώτατου εγγυημένου εισοδήματος; Μελέτες εκτιμούν, ότι 573.000 πολίτες ή 224.000 νοικοκυριά κινούνται στη ζώνη της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και συνεπώς υπάρχει σοβαρότατη ανάγκη να κατοχυρωθεί με νόμο ένα «δίχτυ ασφαλείας».

Σε όλους αυτούς και αυτές θα χορηγείται «επίδομα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος», δηλαδή ένα ποσό που θα συμπληρώνει το εισόδη-

μά τους, ώστε το τελευταίο να μην υπολείπεται του ελάχιστου ορίου εγγυημένου εισοδήματος.

Στο εισόδημα των δικαιούχων δεν συνυπολογίζονται σπουδαστικά βοηθήματα, υποτροφίες, επιδόματα αναπηρίας, πολυτέκνων, απροστάτευτων παιδιών.

Πόσο η νομοθετική κατοχύρωση ενός τέτοιου μέτρου μπορεί να είναι η απάντηση στο πρόβλημα της φτώχειας και πόσο ανταποκρίνεται στο δικαίωμα των πολιτών για αξιοπρεπή διαβίωση; Μήπως αναστέλλει κιάλας τον αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη και ισότητα ευκαιριών στην απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση; Όλα αυτά ακούγονται στη συζήτηση για το κατώτατο εγγυημένο εισόδημα και δεν είναι παράλογα. Ωστόσο, η ακραία φτώχεια υπάρχει, χιλιάδες συμπατριώτες μας είναι εγκλωβισμένοι στα δίχτυα της και αυτή με κάποιο τρόπο **άμεσα** οφείλει να αντιμετωπιστεί.

Ένας τρόπος αποτροπής του κινδύνου να λειτουργή-

σει το μέτρο ως αυτοσκοπός είναι να προσεγγισθεί ως μέσον. Μέσον αποτύπωσης πια αυτής της γκρίζας ζώνης που είναι η ακραία φτώχεια, μέσον υποβοήθησης των ανθρώπων που είναι ικανοί προς εργασία να ενταχθούν στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό, με τη συστηματική, εξατομικευμένη, ενασχόληση ειδικών υπηρεσιών με το θέμα.

Ακόμα καλύτερα είναι, όταν αυτό το επιμέρους πρόγραμμα εντάσσεται σε ένα συνολικότερο πολιτικό σχέδιο, που θα στοχεύει στη μείωση των ανισοτήτων και της φτώχειας συνολικά, μέχρι την πλήρη κατάργησή τους, μέσα από την εκρίζωση των αιτιών που παράγουν και αναπαράγουν το φαινόμενο αυτό. Έχει, λοιπόν, σημασία η γωνία θέασης με την οποία προσεγγίζεται η φτώχεια, η εξάλειψη της οποίας αποτελεί ηθική επιταγή της ανθρωπότητας, σύμφωνα με τη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης (Μάρτης 1995) και πρώτο Αναπτυξιακό Στόχο της Χιλιετίας.

Με την αντίληψη αυτή, που θέλει το κατώτατο εγγυημένο εισόδημα ως μέτρο ενεργητικής πολιτικής περισσότερο, παρά ως παροχή επιδόματος για τη συντήρηση της παθητικοποίησης των ανθρώπων, συνάδει και η «Γνώμη» της ΟΚΕ (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή) από τον Ιούλιο του 2000: «Η συμβολή του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (ΕΕΕ) στην καταπολέμηση της φτώχειας, δεν πρέπει να εξαντλείται στην απλή παροχή οικονομικής βοήθειας προς τους φτωχούς.

Αντιθέτως, η πολιτική του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, οφείλει να λειτουργεί στο πλαίσιο μιας συνολικής πολιτικής που θα στοχεύει στην οικονομική και κοινωνική επανένταξη όσων λαμβάνουν την παροχή. Η συνολική αυτή πολιτική πρέπει να συντίθεται από τις αρχές της πολιτικής για την απασχόληση και την αντιμετώπιση της ανεργίας, της πολιτικής εκσυγχρονισμού των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και της πολιτικής κατά του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το ΕΕΕ σχεδιάζεται ως σύνολο μεταβατικών και με επείγοντα χαρακτήρα μέτρων με στόχο τον άμεσο μετριασμό ακραίων καταστάσεων στέρησης. Ταυτόχρονα, όμως, εντάσσεται ως βασικό εργαλείο στα ευρύτερα πλαίσια μιας πολυδιάστατης σύνθετης πολιτικής, που περιλαμβάνει την κοινωνική προστασία και κοινωνική ασφάλιση, την υγεία, την εκπαίδευση, την προστασία της οικογένειας, τη στέγαση, την απασχόληση, την οικονομική και κοινωνική ολοκλήρωση των ασθενέστερων πληθυσμιακών στρωμάτων, («Γνώμη», ΟΚΕ, αρ. 41, Ιούλιος 2000 «Η φτώχεια στην Ελλάδα»).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι μόνη η Ελλάδα στην Ευρώπη των 15 δεν έχει θεσμοθετήσει το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Οι άλλες χώρες μέλη συμμορφώθηκαν προς τη Σύσταση 92/441 του Συμβουλίου Υπουργών της Ε.Ε., η οποία καλεί για «αναγνώριση του βασικού δικαιώματος κάθε ατόμου σε επαρκείς πόρους και κοινωνική πρόνοια, ώστε να ζει με τρόπο συμβατό με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

Στην Ελλάδα υπήρξαν νομοθετικές πρωτοβουλίες, που όμως δεν είχαν ευτυχή κατάληξη. Το 2001 σχετική πρόταση νόμου βουλευτών του ΠΑΣΟΚ δεν συζητήθη-

κε καν στη Βουλή, ενώ πρόταση νόμου που υπέβαλε στη Βουλή η κοινοβουλευτική ομάδα του ΣΥΡΙΖΑ, με την κύρια ευθύνη του βουλευτή κ. Γ. Δραγασάκη, συζητήθηκε τον Απρίλη στην Επιτροπή Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής. Στη σχετική συζήτηση η πρόταση επαινέθηκε μεν, πλην όμως απερρίφθη!

Φαίνεται, ότι το «δημοσιονομικό κόστος» θεωρείται ισχυρότερη δικαιολογία και κρισιμότερο μέγεθος από τον παράγοντα ανθρώπινο κεφάλαιο και ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Στο σημείο αυτό, όμως, αξίζει να διαπιστώσουμε τη «συνηγορία» της προαναφερόμενης Έκθεσης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Ν. Γκαργκάνα: «.....στο βαθμό που η φτώχεια αφορά κοινωνικά αδύναμους πολίτες, θα πρέπει να υπάρξει κρατική στήριξη, βάσει μιας καλά σχεδιασμένης κοινωνικής πολιτικής με μακροπρόθεσμη στόχευση. Πρέπει μάλιστα η δημοσιονομική προσαρμογή να λάβει υπόψη την ανάγκη για μια τέτοια ενεργητική κοινωνική πολιτική».

Είναι παγκοίμως γνωστό, ότι οι γυναίκες ως κοινωνικό φύλο έχουν «προνομιακή» σχέση με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αφού αποτελούν το 70-75% των πολύ φτωχών του κόσμου τούτου, όσων δηλ. ζουν με λιγότερο από ένα δολλάριο την ημέρα. Ο διεθνής όρος «feminization of poverty» δυστυχώς, παραμένει σε πλήρη ισχύ. Στη χώρα μας οι γυναίκες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των χαμηλοσυνταξιούχων του ιδιωτικού τομέα, ενώ οι αμοιβές των εργαζομένων γυναικών στον ιδιωτικό τομέα αποτελούν τα δύο τρίτα των αμοιβών των ανδρών, παρά την ισχυρή νομοθεσία για ίση αμοιβή για ίσης αξίας εργασία. Οι γυναίκες ως φύλο υπερεκπροσωπούνται στη σφαίρα της άτυπης και εν πολλοίς ανασφάλιστης, κακοπληρωμένης ή και απλήρωτης εργασίας (όπως συμβαίνει με τα συμβουθούντα και μη αμειβόμενα μέλη των οικογενειακών επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων).

Με τα παραπάνω κλασικά χαρακτηριστικά επισφάλειας της γυναικείας εργασίας, αλλά και με τις ανατροπές που επιφέρει στη ζωή των εργαζομένων η προωθούμενη απορύθμιση της αγοράς εργασίας και η ελαστικοποίηση των εργασιακών σχέσεων, εργοδοτικώ – διευθυντικώ δικαιώματι, ο κίνδυνος της έσχατης φτώχειας μοιάζει να μην είναι τόσο απομακρυσμένος.

Για να μην αναφερθούμε στις γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας, απεξαρτημένες κ.λπ. Άρα η νομική κατοχύρωση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος καθίσταται επίκαιρη και αναγκαία και μας αφορά ως φύλο.

Βοηθήματα:

- Πολύτιμα στοιχεία έχω αρυσθεί από το «Βοήθημα για τους δημοσιογράφους» του κ. Γ. Δραγασάκη και των συνεργατών του.
- Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Ν. Γκαργκάνα: *Η Ελληνική Οικονομία: Εξελίξεις, Προοπτικές και οικονομικές πολιτικές για την επίτευξη σταθερά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης.*
- *Αναπτυξιακοί στόχοι της χιλιετίας – ΟΗΕ.*